

Hørings svar om ny abortlov

Bispemøtet i Den norske kirke takker for muligheten til å kunne gi høringssvar på NOU 2023: 20 Abort i Norge. Vi vil takke utvalget for en omfattende utredning som også gir et godt historisk tilbakeblikk. Utredningen får fram alvoret og ambivalensen som ligger i lovregulering av abort, og løfter opp hensynet både til mor og det ufødte barn. Bispemøtets hovedkommentarer til NOUen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Vi støtter at målet for abortpolitikken må være å ha så få aborter som mulig, og at de aborter som skjer bør gjennomføres på et tidligst mulig tidspunkt. Dette krever at abortloven og politikken må ses i en større sammenheng, både knyttet til øvrig lovverk og utforming av sosialpolitikk, slik utredningen viser.
- Vi støtter forslaget om at lovverket tydeliggjør formålet å sikre respekten for det ufødte liv. I forlengelsen av dette mener vi loven også må stadfeste retten til å fullføre et svangerskap, jf. utredningens pkt. 23.7.1.
- Vi er kritiske til det foreliggende forslaget om å utvide retten til selvbestemt abort fra uke 12 til uke 18. Forslaget reflekterer ikke tilstrekkelig den økende grad av den moralske status og rettsvern fosteret får gjennom svangerskapet (jf. utredningens pkt. 5.2). Bispemøtet er innforstått med de utfordringer som er til stede i dagens nemndsordning og den inngripen dette gir i kvinnens autonomi. Samtidig er det en etablert grense ved uke 12. Det begrunnes i fosterets biologiske modning og rettsvern, og økt tilgjengelig informasjon om fosteret.
- Bispemøtet støtter intensjonen hentet fra utvalgets mandat, hvor de er bedt om å gjøre en vurdering av et alternativ til dagens abortnemnder som ivaretar dagens grense for selvbestemmelse ved utgangen av tolvte svangerskapsuke. Dersom grensen for selvbestemmelse endres til utgangen av uke 18 og nemnd i denne perioden bortfaller, mener vi at obligatorisk veiledning eller informasjon mellom uke 12 og 18 må inkluderes i det nye lovverket.
- Vi støtter en streng regulering av fosterantallsreduksjon, og mener at dette må knyttes til særlige tilfeller og behandles i nemnd.
- Vi vil advare mot de tendensene vi ser i at en større andel av aborter har bakgrunn i egenskaper ved fosteret. Kombinasjonen av økt informasjon om fosteret på et tidligere tidspunkt i svangerskapet, og utvidet grense for selvbestemt abort, fører til endrete premisser for hvordan vi som samfunn legger til rette for funksjonsmangfold og like rettigheter for alle. Dette krever en tydelig politikk for støtte og inkludering. Derfor må en ny lov inkludere en formulering om retten til å fullføre et svangerskap.

I det følgende vil vi først gi en bred etisk inngang til spørsmålet om svangerskapsavbrudd før vi mer konkret kommenterer på forslaget til ny lov.

En overordnet etisk tilnærming

Bispemøtet ga i 2019 en uttalelse om samtalen om abort, som også er referert til i utredningen (jf. pkt. 6.4). Her holder vi fast ved at fosteret er fra unnfangelsen et liv med verdi og krav på vern. Videre skriver vi at kirken, i forsvaret for det ufødte liv, ikke har vist nok omsorg for kvinnene. Derfor uttalte vi at et «samfunn med legal adgang til abort er et bedre samfunn enn et samfunn uten slik adgang». Det har blitt, og blir, utført aborter i alle samfunn uavhengig av om abort har vært tillatt eller ikke, jf. utredningens kapittel 4. Den pågående samtalen om abort

handler ikke om muligheten til å avskaffe abort, men å drøfte hva som må til for at flere velger å fullføre svangerskapet og samtidig sikre at de abortene som gjennomføres, gjøres på forsvarlig vis. Det er med dette som bakteppe vi ønsker å legge fram noen prinsipper for den videre samtale og presentere våre synspunkt på den foreliggende utredningen og lovutkastet.

En ny lov vil ikke løse de etiske dilemmaene ved abort, og det er derfor viktig at vi står i en kontinuerlig samtale omkring hva og hvem vi ønsker å være som samfunn, hvordan det legges til rette for gode og verdige liv for alle, og hvordan samfunnets verdier møter teknologiske fremskritt. Det primære anliggendet er at samfunnet må vise seg i stand til å ta imot de barna som bæres fram.

Det kristne og humanistiske synet på mennesket som verdifullt og unikt gir en god innrømming for den etiske samtalen om abort. Samtalen om abort må ivareta både respekt for kvinnes autonomi og et fosters sårbarhet og krav på vern. Den kan ikke reduseres til kun å handle om en kvinnes rettigheter, og den kan heller ikke se bort ifra at fosteret bæres frem av en kvinne som selv må ha rett til å gjøre avgjørelser på vegne av både seg selv og fosteret hun bærer på.

I likhet med våre svenske biskopskolleger¹, ønsker vi å løfte fram følgende fire prinsipper for en etisk samtale og vurdering av abort: Menneskeverdsprinsippet er godt kjent og applisert i abortutvalgets arbeid (jf. kapittel 7). Vi ønsker også å løfte fram ansvarsprinsippet. Dette blir særlig viktig i møte med de sårbare – de som ikke kan tale sin egen sak. Det er den sterke majoritet sitt ansvar å stå opp for rettighetene for de sårbare. En kvinne som søker abort står ofte i en sårbar situasjon, og fosteret er i særlig grad avhengig av at noen taler dets sak. Prinsippet om barnets beste går lenger enn kun å se fosteret som et kommende barn, men ser det også i relasjon til eventuelle søsken: Å bære fram et foster som krever en ekstra innsats fra foreldre vil påvirke oppfølging av andre barn i familien, men vil også kunne gi rom for særskilte familiebånd og et annet syn på liv og fellesskap. Å bære fram et barn med stor grad av funksjonsnedsettelse kan være i tråd med ønsket om barnets beste, men krever i større grad at samfunnet stiller opp og sørger for gode ordninger. Avslutningsvis vil vi løfte fram rettferdighetsprinsippet. Samfunnet må sikre at alle omfattes av lovverk og samfunnets ordninger på likeverdig måte.

I utredningen skriver utvalget i kapittel 5 om etiske perspektiver på abort. I pkt. 5.2 beskrives tre modeller for å forstå et fosters moralske status. Dette er viktige perspektiver som må danne grunnlag for videre samtale. Vi mener det ikke er noen motsetning mellom det som beskrives som et umiddelbart verd og et graduelt verd. Ved befruktning dannes grunnlaget for liv, og fosteret har fra begynnelsen en verdi som i utgangspunktet ikke kan måles. Fosterets verdi begynner ikke i et nullpunkt, men inngår fra første stund i en relasjon med mor. Samtidig vil den moralske statusen øke gjennom svangerskapet, og det er slik en forskjell på en abort tidlig og sent i svangerskapet. I utredningen er dette reflektert i et forbud mot abort etter uke 22, men vi vil fremheve at dette må føre til at det også på et tidligere tidspunkt i svangerskapet må tydeliggjøres at den moralske statusen til fosteret øker.

Utredningen problematiserer begrepet levedyktighet som er et vanlig argument i samtalen om abort (utredningens pkt. 5.3 og 15.2). Dette skyldes at begrepet avhenger av en rekke faktorer, og er vanskelig å bruke som definerende for et lovverk. Samtidig forstår vi at et forbud mot abort etter uke 22 står i sammenheng med kriterier knyttet til om et foster kan overleve en for tidlig fødsel eller ikke. At spørsmålet om levedyktighet spiller en vesentlig rolle i utredningen, synliggjør at det er en generell holdning i samfunnet om at et foster får en økt moralsk status gjennom svangerskapet.

Norge i 2023 er annerledes enn Norge var i 1978. Samfunnet er i større grad preget av kulturelt mangfold og tros- og livssynsmangfold. Et mer heterogent samfunn gjør at motsetningene i verdispørsmål kommer mer til uttrykk. Samtidig vil lovverket være et juridisk uttrykk for ett bestemt verdsett. Den kristne og humanistiske forståelsen av menneskeverdet gir et verdifullt og nødvendig grunnlag å bygge på. Hvordan vi, som samfunn, kan ivareta ansvaret for menneskeverdet blir satt på spissen når abort blir tema. Dette løses ikke gjennom å redusere samtalen til et spørsmål om for eller imot abort, men ved å ta på alvor de ulike etiske spørsmålene som reises. Vi er glade for at NOU 2023: 20 har et eget kapittel om de etiske perspektivene og at det i forslag til ny formålsparagraf er ivaretatt hensynet om at «loven skal sikre respekten for det ufødte liv».

Vi deler utvalgets forståelse av at abortsamtalen kan følge en todeling mellom individuelle og samfunnsmessige etiske perspektiver (jf. utredningens pkt. 5.1). Når abort vurderes, skjer det alltid i en privat og individuell situasjon, hvor etiske spørsmål knyttes opp mot enkeltpersoner. Vi ønsker ikke å legge sten til byrden for de som velger å avslutte et svangerskap. Likevel vil summen av aborter i samfunnet i løpet av et år, eller over en viss tidsperiode, reise andre spørsmål og kreve en annen form for samtale. Dette gjelder blant annet i forbindelse med spørsmålet om abort i tilfeller hvor fosteret får påvist trisomi 21 (Downs syndrom). Her vil det være viktige overveielser hos de enkelte foreldre som må respekteres. Samtidig må samfunnet sørge for å skape både aksept og ordninger for at alle mennesker, uansett funksjonsevne, gis rett og mulighet til et verdig liv.

Utvalget konstaterer at «det er et tydelig tverrpolitisk mål å redusere uønskede graviditeter og antall aborter» (pkt. 17.1). Det må være et fortsatt uttalt mål for både Storting, Regjering og lovverk at aborttallene skal være så lave som mulig. Aborttallene er i dag omtrent like som i 1980, selv om populasjonen har økt betraktelig (jf. pkt. 8.1). Lovgivende og bevilgende myndigheter må ha et særlig blikk for de utsatte og sårbare gruppene i samfunnet når sosialpolitikk utformes. Det er flere faktorer enn tilgang på legal abort som avgjør om et svangerskap fullføres. Disse må også i fremtiden inngå i en helhetlig samtale om hvordan samfunnsutviklingen i Norge legger til rette for gode, støttende og inkluderende fellesskap.

Abort er et særlig etisk anliggende i samfunnet generelt, og i helsevesenet spesielt. For helsepersonell har samvittighetsfrihet vært tungtveiende for å gi reservasjonsrett fra å utføre eller assistere ved svangerskapsavbrudd (jf. utredningens pkt. 7.6.6). Det er viktig at denne ordningen videreføres, slik mandatet for utvalgets arbeid la til grunn, jf. pkt. 2.1, og som utvalget foreslår å flytte til selve abortloven. Vi støtter også utvalgets forslag om å ikke videreføre abortlovens straffebestemmelse, jf. utredningens kapittel 29, og at ulovlig praksis knyttet til abort vil kunne forfølges gjennom annet lovverk. Videre gir vi vår tilslutning til utvalget i at abort bør være gratis, jf. utredningens pkt. 35.2, og at like rettigheter og tilbud sikres uavhengig av bosted i landet.

Utvidelse av selvbestemt abort fra uke 12 til uke 18

Utvalgets flertall anbefaler å utvide grensen for selvbestemt abort fra uke 12 til 18. Dette begrunnes både i at det som tidligere ble vurdert som et inngrep som kunne være til fare for kvinnens helse, ikke er det, og at 12-ukers-grensen har vist seg symbolsk. I 2022 var det bare 1,4% av de som søkte om abort senere i svangerskapet som fikk avslag. Utvalget skriver videre at det er vanskelig å finne et bestemt tidspunkt som kan ha allmenngyldig oppslutning, og baserer foreslått tidspunkt som grense til selvbestemt abort på «en sammensatt vurdering av praksis, tradisjon, holdninger i befolkningen, reelle hensyn og kunnskap om de gravidenes grunner og valg situasjon». Etter uke 18 anbefaler utvalget at abort kan skje «på bestemte vilkår» frem til utgangen av den 22. svangerskapsuke og et forbud mot abort fra etter utgangen av denne.

Abortloven søker å finne en balanse i hensynet til rettighetene til henholdsvis mor og foster. Vi støtter en generell forståelse av at mors menneskeverd må ha forrang. Dette settes på spissen i situasjoner hvor svangerskap kan medføre fare for mors liv og helse. Samtidig synliggjør spørsmålet om tidspunkt for abortgrense en styrking av fosterets rettssikkerhet og verdi gjennom svangerskapet. Det er vanskelig å si at fosteret på ett bestemt tidspunkt innehar flere rettigheter enn det hadde dagen før. Det er likevel slik at et lovverk må sette en grense på et angitt tidspunkt.

Vi er kritiske til en ubetinget flytting av grensen, og hvordan dette vil kommuniseres og forstås. Flertallet i utvalget skriver at «man ikke bør overdrive tanken om at lover former handlinger». Lovverket vil allikevel fastsette hva som er normalordning og hvordan dette blir lest, forstått og praktisert i samfunnet. Hovedmålet for norsk abortlovgivning er et så lavt antall aborter som mulig, og at de som utføres, utføres så tidlig som mulig i svangerskapet. Ved å flytte grensen fra uke 12 til uke 18 er risikoen større for at flere av abortene vil utføres senere i svangerskapet. Gitt at fosteret får økt moralsk status gjennom svangerskapet er dette ikke uten betydning: Forståelsen av økt moralsk status må innebære større vern og rettssikkerhet for fosteret. Vi mener at dette ikke reflekteres nok når det ikke gjøres et skille i lovverket før uke 18. Lovverket bør derfor fortsatt markere et skille ved uke 12 i hvordan abortpraksisen reguleres.

Å bevare en markering ved uke 12 henger også sammen med mulighet for økt informasjon om egenskaper ved fosteret på et tidligere tidspunkt, aktualisert av NIPT. Abortlovens grense for selvbestemt abort må derfor ses i sammenheng med andre tilstøtende ordninger. Fosterdiagnostikk kan avdekke tilstander ved fosteret som ikke er forenelig med liv, men gir også innsikt i andre egenskaper vi vil advare mot som gyldige grunner for abort, blant annet kjønn.

Fremskritt innenfor fosterdiagnostikk gir større mulighet til å påvirke hvem som blir født. Utvalget skriver at det «i 2022 ble gjennomført abort etter utgangen av tolvte svangerskapsuke i 77 prosent av alle svangerskap der det var påvist kromosomavvik hos fosteret. I 2021 ble det foretatt abort i 61 prosent av svangerskapene der det var påvist kromosomavvik hos fosteret. Tilsvarende utvikling ses i svangerskap der fosteret har trisomi 21 (Downs syndrom)». Bispemøtet er bekymret for at antall aborter etter påviste avvik som er forenelig med liv er økende, og at det innvilges senaborter i nemnd ved mindre alvorlige tilstander (jf. utredningens pkt. 11.4.2). Vi ønsker et mangfoldig samfunn med plass til alle. Mange ulike forhold vil spille inn i beslutningen om svangerskapet skal fullføres. Ettersom den teknologiske utviklingen går raskere enn utvikling av lovverk, bør lovverket være restriktivt for at det ikke skal etableres ordninger som går på tvers av det verdisettede loven bygges på.

Vi støtter utvalgets forslag om bedre informasjon, råd og veiledning for abortsøkende kvinner.

Revidering av nemndordningen

Et diskusjonstema har vært knyttet opp mot nemnd-praksisen og hva det utsetter mor for av ekstra belastninger, noe utvalget tematiserer i kapittel 11. Det kan derfor være gode grunner for å endre hvordan nemndene arbeider og er sammensatt. Vi opplever det allikevel som for radikalt at disse svakhetene leder til et lovverk som ikke synliggjør forskjellen ved å ta abort tidlig eller nokså sent i svangerskapet. Det må være helt grunnleggende at de som søker abort møtes på en omsorgsfull måte.

I utredningen ser vi to alternativer til flertallets forslag om en generell utvidelse av selvbestemt abort: Hovedalternativet ligger i kapittel 39, i dissensen til utvalgsmedlemmene Magelssen og Tangen. Et annet alternativ ligger i utredningens pkt. 23.5 om obligatorisk veiledning eller samtale. Dette siste legges raskt til side av utvalget.

Vi viser til dissensen til utvalgsmedlemmene Magelssen og Tangen til å flytte grensen for selvbestemt abort fra uke 12 til uke 18 (utredningens kapittel 39) og deres ulike argumenter. Vi ser her tungtveiende grunner for å gjøre et skille mellom tidlig og sen abort. De synliggjør at nemnder, på tross av svakheter, både bidrar til økt rettsvern for fosteret og gir støtte til kvinner som opplever å stå alene om et krevende etisk dilemma. Videre kan en særlig grense ved uke 12 bidra til å motvirke press for å ta abort, samt beskytte mot mindre aksept for annerledeshet som følge av økt kunnskap gjennom fostervannsdagnostikk.

Dersom grensen for selvbestemt abort utvides, vil vi sekundært peke på obligatorisk veiledning eller samtale som et godt alternativ til dagens nemndordning. Slik obligatorisk veiledning eller samtale synliggjør i lovverket at abort mellom uke 12 og 18 er annerledes enn abort før uke 12, og at man slik anerkjenner fosterets økende moralske status gjennom svangerskapet. Videre sikrer det en nødvendig styrking av informasjon omkring abort, som utvalget i utredningens kapittel 30 tar til orde for. En slik veiledning eller samtale må ikke bare informere om prosess omkring selve inngrepet, men også omfatte hva den gravide kan forvente av ordninger i samfunnet etter en eventuell fødsel. Obligatorisk veiledning eller samtale blir særlig aktualisert av en økende grad av informasjon om fosteret på et tidligere tidspunkt i svangerskapet. Et grunnleggende prinsipp for etisk refleksjon er at man skal ha tilstrekkelig informasjon slik at man kan gjøre velbegrunnede valg. I forlengelsen av dette vil vi uttrykke støtte til forslaget om rett til oppfølging i etterkant av gjennomført abort.

Å få avgjort om man må fullføre svangerskapet eller ikke, er et stort inngrep i en kvinnes autonomi. Samtidig har samfunnet et ansvar for å støtte kvinnen i denne vanskelige avgjørelsen. Økt tilgang på informasjon og oppfølging må derfor være sentralt i det videre arbeidet med svangerskapsomsorg, jf. forslag til ny lov § 7 og 11.

Fosterantallsreduksjon og fosterdiagnostikk

Bispemøtet støtter utvalgets restriktive holdning til fosterantallsreduksjon. Denne formen for abort reiser andre etiske spørsmål enn annen form for selvbestemt abort. Utvalget berører i stor grad de endrete medisinske spørsmålene som veier tungt i flertallets forslag til regulering. Samtidig berøres også de etiske sidene: «De særlig etiske hensynene overfor en tredjepart, det fremtidige barnet», jf pkt. 26.1.

Fosterantallsreduksjon har flere implikasjoner, ikke minst knyttet opp mot overveielsene mellom hva som er mulig å gjøre og hva vi burde gjøre. Fremskritt innen medisinsk teknologi gjør at vi i dag har muligheter som tidligere ikke har vært aktuelle, og derfor heller ikke vært regulert i lovverk. Denne utviklingen krever en kontinuerlig samtale i samfunnet om hva og hvem vi ønsker å være, og at lovverk i så stor grad som mulig klarer å demme opp for det som potensielt kan bli en uønsket samfunnsutvikling. Dette overlapper med tematikken vi tidligere har berørt knyttet til sammenhengen mellom fosterdiagnostikk og utvidelse av grensen for selvbestemt abort til uke 18.

Muligheten for å abortere ett eller flere fostre og samtidig opprettholde graviditeten utfordrer på en annen måte enn abort ment for å avslutte svangerskapet. Å bestemme hvilket av fostrene som skal få utvikle seg videre og hvem som skal tas bort, innebærer at rettssikkerhetsprinsippet mellom fostre i samme svangerskap blir ulikt og kan i større grad knyttes opp mot egenskaper ved fosteret. Vi støtter at lovforslaget som nå foreligger legger opp til at fosterantallsreduksjon kun kan skje når det foreligger helt særlige grunner. Vi er allikevel kritiske til at noen av kriteriene er av en slik karakter at det på sikt i praksis kan føre til at terskelen for å innvilge slike aborter blir lav.

Vi gir vår tilslutning til utvalgsmedlem Magelssens merknad (utredningens pkt. 23.7.1) om rett til å fullføre svangerskapet. Om samfunnet går i en retning hvor presset på å utføre abort i en

situasjon hvor for eksempel fosteret har utviklingsforstyrrelser øker, må retten til å fullføre svangerskapet gjøres eksplisitt. En slik formulering i lovverket vil synliggjøre at alle har samme menneskeverd.

Bispemøtet fastholder at ny abortlov bør sees i sammenheng med øvrig lovverk og med hvilket samfunn vi ønsker å ha. All lovgivning må sikre mangfold og verne om menneskets ukrenkelige verdi.

Bispemøtet
Oslo, 16. februar 2024